

Suvi Hämäläinen

KUVASTRUKTUURIT ANTINKARTANON
TOIMINTAKESKUKSEN ARKEEN

Täydennyskoulutuskeskus
Autismin kirjon erikoistumisopinnot
2010

KUVASTRUKTUURIT ANTINKARTANON TOIMINTAKESKUKSEN ARKEEN

Hämäläinen, Suvi
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Täydennyskoulutuskeskus
Autismikirjon erikoistumisopinnot
Toukokuu 2010
Ohjaaja: Nieminen, Hanna
Sivumäärä: 22
Liitteitä: Opas ryhmäkuvastruktuurin käyttöön

Asiasanat: toimintakeskus, AAC-menetelmät, kuvastrukturi, autismin kirjon ja kehitysvammaisen henkilön kielenkehitys

---

Kehittämishankkeeni tehtiin Antinkartanon toimintakeskukseen. Sillä pyrittiin parantamaan autismin kirjon henkilöiden sekä niiden kehitysvammaisten henkilöiden työpäivän sujuvuutta, joilla on kommunikoinnin ja vuorovaikutuksen ongelmia. Toimintakeskuksen asiakkaat ovat eritasoisia, joillakin on ollut jo aiemmin kuvia käytössä, toiset tutustuivat kuviin ensimmäistä kertaa.

Toimintakeskuksessa kuvia ei ollut aluksi käytössä juuri muualla kuin autismiryhmässä. Sen lisäksi muutamilla asiakkailta on käytössä puhevammaisten tulkin tekemät kommunikaatiovälineet, kommunikaatiolevyt ja -kirjat. Kehittämishankkeena tein jokaiseen ryhmään ryhmästruktuurin.

Ryhmästruktuuria ei ole suunniteltu ryhmän heikoimmalle, mutta ei parhaimmallekaan kommunikoijalle. Niille, jotka tarvitsevat tarkempia kuvastruktuureja ja enemmän kuvia käyttöönsä, suosittelin tekemään henkilökohtaisen kuvastruktuurin yhdessä hoitavan tahon kanssa.

Henkilökunta otti kehittämishankkeeni ja kuvastruktuurit hyvin vastaan. Asiakkaat ovat olleet mukana sekä valitsemassa, että tekemässä kuvia. Suurin osa kuvien tulostamisesta on kuulunut kehittämishankkeen tekijälle, mutta valinnat sekä jatkojalostus A4 kokoisesta paperista kuvastruktuurin kuviksi on tapahtunut asiakas voimin henkilökunnan ohjaamana. Asiakkaiden mielipiteitä on otettu huomioon kuvien valinnassa.

Muutosvastarintaa ei ole kehittämishankkeeni aikana näkynyt, olen saanut hyvää palautetta työkavereiltani ja kuvien käyttö on lisääntynyt huomattavasti toimintakeskuksen eri ryhmissä. Henkilökunta on alkanut käyttämään kuvia enemmän puheensa tukena ja joitakin työskentelytiloja on myös yritetty selkiyttää mahdollisuuksien mukaan kehittämishankkeeni innostamana.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	4
2	TOIMINTAKESKUS.....	5
	2.1 Toimintatalo.....	6
	2.2 Työkartano.....	6
3	POIKKEAVA KIELENKEHITYS AUTISMIN KIRJON HENKIÖILLÄ JA KEHITYSVAMMAISILLA	7
	3.1 Autismin kirjon henkilön kielenkehitys.....	7
	3.2 Kehitysvammaisen henkilön kielenkehitys	9
4	APUA ARJEN OHJAUSTYÖHÖN STRUKTUURILLA JA KUVILLA	11
	4.1 Puhetta tukevat ja korvaavat kommunikointikeinot	11
	4.2 Struktuurin merkitys ohjauksessa	12
5	KEHITTÄMISHANKE.....	13
	5.1 Kehittämishankkeen idea.....	13
	5.2 Kehittämishankkeen suunnittelu.....	15
	5.3 Kehittämishankkeen toteutus	16
6	POHDINTA.....	18
	LÄHTEET.....	22
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Teen kehittämishankkeeni Antinkartanon toimintakeskukseen, jossa toimin autismiohjaajana sekä kiertävänä ohjaajana. Autismiohjausta on henkilökunnan resurssipulan vuoksi vuonna 2010 vain kahtena päivänä viikossa, muina päivinä autismiohjaaja toimii kiertävänä ohjaajana.

Autismiohjaajan työnkuvan muuttumisen vuoksi pidän tärkeänä, että myös muut toimintakeskuksen ryhmät ottavat käyttöönsä kuvia ja jäseneltyä struktuuria, jotta autismin kirjon asiakkaiden olisi helpompi siirtyä toisiin ryhmiin. Lisäksi kuvien tuominen yleiseen käyttöön palvelisi myös muita asiakkaita. Autistien ja muiden kommunikointiongelmista kärsivien asiakkaiden arkea helpottamaan aloitin kuvastruktuurien tekemisen toimintakeskuksen ryhmiin. Kehittämishankettani auttoi se, että toimin kiertävänä ohjaajana eri ryhmissä ja pääsin hyvin tutustumaan jokaisen ryhmän toimintaan ja niiden jäseniin.

Kehittämishankkeeni aluksi toimintakeskuksessa kuvia ei ollut paljon käytössä. Ainoastaan käytävällä olivat ohjaajien kuvat sekä muutama valokuva ohjaajan toiminoista ohjaajan kuvan alla. Autismiryhmä oli ainoa, jossa oli eräänlainen viikkostrukturi seinällä sekä asiakkailta löytyi henkilökohtaisia struktuureja. Muista ryhmistä ei juuri löytynyt kuvia, paitsi muutamien asiakkaiden henkilökohtaisista kommunikaatiokirjoista ja -levyistä.

Kertoessani kehittämishankkeesta sain selville, että osa ohjaajista oli joskus käyttänyt kuvia työssään, mutta ne olivat hukkuneet jossain vaiheessa. Osalla työntekijöistä siis oli jo jonkinlaista käytännön kokemusta kuvista ja he tiesivät niiden olevan hyödyksi meidän asiakkaillemme. Tämä luultavasti auttoi myös siinä, ettei muutosvastarintaa esiintynyt kehittämistehtävän edetessä.

Kuvat struktuureihin on valittu yhdessä henkilökunnan kesken. Jokaisessa ryhmässä on osittain samoja kuvia. Tietyt asiat pysyvät samoina riippumatta ryhmästä. Tämä helpottaa asiakkaan siirtymistä ryhmästä toiseen luoden turvallisuuden tunteen sekä tiedon siitä, mitä on tiedossa. Ryhmien kuvastrukturi on luotu mahdollisimman yk-

sinkertaiseksi. Siinä ei ole kuvattu kuin toimintojen vaihtuminen. Niille asiakkaille, jotka tarvitsevat, on mahdollista luoda henkilökohtaisia struktuureja. Lisäksi henkilökohtaisissa struktuureissa pyritään käyttämään osittain samoja kuvia kuin ryhmästruktuurissa, joskin toiminnot on voitu eritellä tarkemmin.

2 TOIMINTAKESKUS

Antinkartanon Toimintakeskus sijaitsee Satakunnassa, Ulvilan kaupungissa. Antinkartanon Toimintakeskus on osa Satakunnan sairaanhoitopiirin sosiaalipalvelujen toimialuetta. Toimintakeskus on Antinkartanon alueella, missä sijaitsee monia kehitysvammaisten palvelukoteja sekä kuntoutusyksikkö Kataja ja Antinkartanon koulutuskeskus, mikä suuntaa myös palveluja kehitysvammaisille aikuisille. Antinkartanon toimintakeskus järjestää Antinkartanon palvelukotien asukkaille sekä ulkopuolelta kävijöille mahdollisimman mielekästä, kuntouttavaa ja monipuolista työ- päivä- ja virkistystoimintaa.

Toimintakeskuksen asiakkaita ovat eri-ikäiset ja eritasoiset kehitysvammaiset sekä autismikirjon henkilöt. Monilla asiakkailla ei välttämättä ole diagnosoitu muuta kuin älyllinen kehitysvammaisuus, mutta useilla löytyy käytöksestä ja toimintatavoista monia autismin kirjon piirteitä. Osalla asiakkaistamme on kielen ja puheen erityisvaikeuksia, jotka ilmenevät arjessa erilaisin tavoin. Uskon, että kuvien tuominen arkeen helpottaa myös niitä, joilla ei ole ongelmia kommunikaatiossa. Kuvat luovat eräänlaista rakennetta työpäivään. Ulkotyönohjaaja kertoi kuvien käyttöön oton jälkeen, että hänen toimintansa on muuttunut paljon selkeämmäksi. Jos laittaa haravan kuvan järjestykseen, ryhmä menee haravoimaan, eikä tee muuta, vaikka muutakin työtä tulisi esiin.

Kuvien tuominen asiakkaiden arkeen auttaa jokaista pääsemään selville, mitä on tiedossa ja milloin. Kuvat auttavat asiakasta toimimaan itsenäisemmin ja asiakas voi saada enemmän onnistumisen kokemuksia työssään. Kuvien käyttöön ottaminen joka

ryhmässä mahdollistaa myös toivottavasti sen, että jokainen asiakas voi helposti siirtyä ryhmästä toiseen, ilman että muutos tuo suuria ongelmia.

Toimintakeskuksen työyhteisöön kuuluvat tällä hetkellä toimintakeskuksen johtaja, seitsemän ohjaajaa, musiikinohjaaja, liikunnanohjaaja, inva-auton ohjausapulainen sekä ohjausapulainen sisäisissä kuljetuksissa. Toimintakeskuksen ryhmät vaihtelevat päivittäin ja usein aamu- ja iltapäivällä on erilaista toimintaa ja erilainen ryhmä. Toimintakeskus on jakautunut kahteen eri rakennukseen, työkartanoon sekä toimintataloon, joista kerron seuraavaksi hieman tarkemmin.

2.1 Toimintatalo

Toimintatalolla järjestetään eräänlaista virkistys- ja päivätoimintaa, jonka tavoitteena on antaa asiakkaille erilaisia kokemuksia. Toimintatalolla työskentelevät tavallisten ohjaajien lisäksi liikunnanohjaaja, musiikinohjaaja sekä autismiohjaaja. Toimintatalolla on autismi-, puutarha-, taide-, rentoutus-, hemmottelu-, ja leivontaryhmiä. Jokainen ryhmä kestää yleensä puoli päivää. Liikunnan-, musiikin-, ja autismiohjaajalla on lyhyempiäkin tuokioita ja osa tuokioista voi olla suunniteltu yksilölle. Rentoutuksessa käy myös muutama asiakas yksin.

Itse toimin toimintatalolla autismiohjaajana kahtena päivänä viikossa. Autismiryhmän toiminta väheni vuoden 2010 alussa kokonaisesta viikosta kahteen päivään, koska asiakkaiden määrä on lisääntynyt, eikä henkilökuntaa ole tarpeeksi tuottamaan laadukasta ohjausta jonkun ohjaajan ollessa pois. Olen ollut myös kiertävänä ohjaajana muissa toimintatalon ryhmissä.

2.2 Työkartano

Työkartanon toiminta on työpainotteista toimintaa. Työkartanossa asiakkaat ovat yleensä hieman parempitasoisia ja toiminta onkin enemmän työpainotteista. Siellä on erilaisia kädentaidon ryhmiä sekä kokkaus- ja kodinhoitoryhmiä. Työkartanossa toimii myös ulkotyön ryhmä, joka hoitaa Antinkartanon alueella erilaisia haravointi-,

lapiointi- ym. töitä. Asiakkaat ovat usein samassa ryhmässä aamusta iltapäivän koiinlähttöön asti. Työkartanon asiakkaat ovat pääosin nykyään ulkopuolisia, jotka kulkevat taksilla tai työtoiminnan kuljetuksissa.

Työkartanossa olen alkanut vierailia melko säännöllisesti 2010 vuoden alusta toimien kiertävänä ohjaajana. Työkartanon ohjaajat pitävät kiertävän ohjaajan tulemistä ryhmään hyvänä, koska silloin he voivat keskittyä joidenkin asiakkaiden kanssa uuden asian opetteluun tai saavat annettua ylimääräistä ohjausta sitä tarvitseville. Työkartanon asiakkaat ovat myös vanhenemassa ja toiminta on muuttunut monilla jo enemänkin päivätoiminnaksi kuin viralliseksi työtoiminnaksi. Kuvien tuominen Työkartanoon auttaa varmasti joitakin asiakkaita ymmärtämään, mitä heiltä vaaditaan. Kuvat voivat myös saada jotkut asiakkaat omatoimisemmiksi kuin ennen.

3 POIKKEAVA KIELENKEHITYS AUTISMIN KIRJON HENKIÖILLÄ JA KEHITYSVAMMAISILLA

3.1 Autismin kirjon henkilön kielenkehitys

Jokaisen autismikirjon henkilön kielenkehitys on erilainen. Autistisen lapsen kielenkehitys perustuu yleensä ensisijaisesti näköaistiin, visualisointiin. Autistisille lapsille on tyypillistä auditiivisen vastaanottokyvyn poikkeuksellinen kehitys ja siitä johtuva äänteiden erottelukyvyn vaikeus. Lapsi kuulee toisiinsa liittymättömiä yksityiskohtia, mutta ei pysty muodostamaan niistä merkityksellistä kokonaisuutta. Näköaistin toimiessa paremmin lapsi kiinnittää yhä enemmän keskittymisensä visuaaliseen maailmaan ja jättää auditiivisen maailman pienemmälle huomiolle. Mieltymys visualisuuteen säilyy usein aikuisikään asti. Koska autismikirjon henkilö ei keskity niin hyvin puheeseen, siitä seuraa, ettei hän ymmärrä, mitä hänen ympärillään puhutaan ja mitä häneltä odotetaan. Autismin kirjon henkilö ei pysty saamaan omia viestejään kunnolla perille, mikä voi aiheuttaa huutoa, kädestä kiskomista ja tavaroiden heittelyä. (Kerola, Kujanpää & Timonen 2009, 60.)

Tunteiden ilmaiseminen kielellisesti on autistiselle ihmiselle vaikeaa. Tämä tulee näkyviin käyttäytymisen ongelmina, henkilön joutuessa turvautumaan muihin keinoihin ilmaista tunteita (huutaminen, raivoaminen, itsensä pureminen, ilon ilmaiseminen esim. käsiensä räpyttelyllä). Tämä on tietenkin hyvin ymmärrettävissä, jos henkilöllä ei ole muita keinoja ilmaista itseään. Tärkeää olisi löytää sosiaalisesti hyväksyttävä tapa ilmaista tunteita. Ihmiset ilmaisevat usein tunteitaan kehonkielellä. Autismin kirjon henkilölle kehonkielen ymmärtäminen ja käyttö on vaikeaa. (Kerola ym. 2009, 60–61.)

Opetuksen ja kuntoutuksen päämääränä voidaan pitää vastavuoroisen kommunikoinnin kehittämistä. Siihen tarvitaan yleensä puhetta tukevien tai korvaavien kommunikointimenetelmien käyttöä. Kuvat kertovat autistiselle henkilölle usein enemmän kuin tuhat sanaa. Autismin kirjon henkilön on usein vaikea oppia ymmärtämään sanojen merkitystä ja kielenkäyttöä vuorovaikutuksen välineenä. Puheeseen juuttuminen voi olla eräänlainen turvaa tuova rutiini autismin kirjon henkilölle. Kielen käytössä tyypillistä ovat toistavat kysymykset sekä ekolalia (kaikupuhe). Autismin kirjon henkilön puhe on usein monotonista ja yksiäänistä, siinä ei ole vivahteita, koska hän ei ymmärrä mitään niiden päälle. Autismin kirjon henkilön kanssa keskusteltaessa on tärkeää karsia turhat sanat pois, käyttää selkokieltä ja käyttää henkilöstä vain yhtä nimeä, ei hellittelynimiä. Kuvien ja eleiden käyttö puheen tukena ei ole koskaan turhaa. (Kerola ym. 2009, 61–64.)

Autismin kirjon henkilölle on tärkeää, että sanallisen viestinnän tukena on jokin muukin viestintä keino. Esimerkiksi kuvien käyttö pukemistilanteessa selventää hyvin paljon tilannetta ja saa autismin kirjon henkilön toimimaan paljon itsenäisemmin. Puhutun kielen ymmärtäminen on aina syytä varmentaa visuaalisin keinoin, jotta voidaan välttää väärinymmärrykset ja niitä seuraava mahdollinen outo käytös. (Kerola ym. 2009, 64.)

Kuvien tai esineiden avulla autismin kirjon henkilölle on mahdollista laatia päiväjärjestys, mikä helpottaa autistista henkilöä hahmottamaan, mitä seuraavaksi tehdään. Hän saa mahdollisuuden ennakoida, mitä päivä tuo tullessaan. Kuva auttaa jäsentämään ympäristöä ja aikaa. Se on kommunikoinnin ja ajattelun väline. Se ei lähde pois ulottuvilta, niin kuin puhuttu kieli, eleet tai viittomat. Kuvaan voi aina palata. Se on

erinomainen kommunikointikeino, mikäli puheen ymmärtäminen ja tuotto eivät suju ongelmitta. (Kerola ym. 2009, 69.)

3.2 Kehitysvammaisen henkilön kielenkehitys

Älyllinen kehitysvammaisuus on suurimman osan Toimintakeskuksen asiakkaiden diagnoosina ja sen vuoksi onkin tärkeää ottaa heidän kommunikaatiokehityksensä esille työssäni. Kaikilla toimintakeskuksen asiakkailla on jonkin asteinen kehityksellinen häiriö, joillakin häiriö tulee selvemmin esille kuin toisilla. Tärkeintä on kuitenkin huomioida jokaisen taso kommunikoida. Monilta yhteenotoilta välttyttäisiin, jos kommunikaatio toimisi kunnolla. Toimintakeskuksen asiakkaat ovat todella eritasoisia. Joillakin kommunikointi toimii erittäin hyvin ja ongelmat ovat jollakin toisella osa-alueella. Toisilla taas kommunikaatio ei välttämättä toimi lainkaan ilman apukeinoja. Toimintakeskuksen asiakaskunta on erittäin heterogeeninen, enkä lähde tässä yhteydessä luokittelemaan asiakkaidemme kielellisiä vaikeuksia tämän tarkemmin.

Kielen kehitystä voidaan tarkastella biologiselta, kognitiiviselta ja sosiaaliselta kannalta. Kehitysvammaiset kypsyvät usein hitaammin kuin normaaliväestö ja heillä on kehityksessään poikkeamia. Monesti kielen kehitys on hitaampaa kuin muilla ja se ei saavuta ”huippua”, vaan jää hieman vaillinaiseksi kehityksen päätyttyä jossain vaiheessa. Kognitiivisesta näkökulmasta katsottuna käytetään usein Piaget’n määritelmää, että lapsi oppii ensin jäljitellen esittämään toiminnan, sen jälkeen matkimaan toimintaa ilman esimerkkiä. Kehitysvammaisella on usein vaikeuksia hankkia tietoa ympäristöstään ja luoda kuvaa omasta maailmastaan. (Launonen 1996, 152.)

Jotta lapsi oppii kommunikoimaan, on hänen kuultava tai nähtävä erilaisia kommunikointitapoja. Kehitysvammaiselle lapsella pitäisi antaa aivan yhtä paljon mahdollisuuksia kommunikointiin kuin terveellekin lapselle. Lapsen vammaisuus voi vaikuttaa vanhempien tapaan kommunikoida lapsensa kanssa, myös erilaiset lisäsairaudet voivat vaikeuttaa normaalia kommunikaatiota, koska lapsi voi joutua olemaan usein sairaalassa erimittaisia jaksoja. (Launonen 1996, 151–153.)

Syvästi kehitysvammaisen ihmisen ilmaisun onnistuminen on aina ympäristön aktiivisen tulkinnan varassa. Ihminen on silloin kommunikoinnin varhaisten keinojen varassa, mikä voi tarkoittaa esimerkiksi jonkinlaista ääntelyä, mutta se voi myös tulla esiin eräänlaisina valpastumisina, jännityksenä tai rentoutuksena. Vaikeasti kehitysvammaisen pystyy yleensä jonkin asteiseen vastavuoroiseen toimintaan, vaikka se vaatiikin toiselta osapuolelta paljon tukea. Useimmat ymmärtävät yksinkertaista tuttuun tilanteeseen liittyvää puhetta. Ymmärtäminen on kokonaisvaltaista ja vaatii usein tuekseen tilanteellisia vihjeitä (esimerkiksi kuvia, esineitä tai osoittamista). Vaikeasti kehitysvammaisen ihminen hyötyy ilmaisussaan siitä, että puhetta tukevien ja korvaavien kommunikaatiojärjestelmien käyttöä tehostetaan. (Launonen 1996, 155–156.)

Keskiasteisesti kehitysvammaisen ihminen ymmärtää yleensä tutuissa arkipäivän tilanteissa käytettyä selkeää puhetta hyvin. Selkokielen käyttö on erittäin tärkeää keskiasteisesti kehitysvammaisten kanssa, mutta myös puhetta tukevien menetelmien käyttö on tärkeää. Henkilöllä, jolla on puheen- ja/tai kielen kehitykseen liittyviä erityisvaikeuksia, tarvitsee usein muita kommunikointikeinoja puheen tueksi. Nämä kommunikointikeinot auttavat usein myös puheenymmärtämistä. Lievästi kehitysvammaisilla ihmisillä saattaa olla kielen ja puheen kehityksen erityisvaikeuksia, jolloin voidaan ottaa käyttöön erilaisia puhetta tukevia ja korvaavia kommunikointimenetelmiä (Launonen 1996, 157–158).

Puhetta tukevien ja korvaavien kommunikaatiomenetelmien eli AAC keinojen käyttö on hyvin tavallista kehitysvammaisilla ihmisillä. Monet tarvitsevat menetelmiä koko ikänsä, toisilla käyttö jää ehkä ohimeneväksi, kuntoutukselliseksi vaiheeksi. Missään ei ole todettu, että kuvien käyttö kommunikaation tukena heikentäisi kommunikointia, vaan tarkoituksena on saada viesti perille entistä paremmin ja jättää mahdollisimman vähän asioita arvailun varaan. Kun viesti menee perille ilman väärinymmärrystä, selvittää paremmin ilman konflikteja. (Launonen 1996, 160.)

4 APUA ARJEN OHJAUSTYÖHÖN STRUKTUURILLA JA KUVILLA

Kehittämishankkeeni yrittää auttaa toimintakeskuksen asiakkaita selviämään paremmin työpäivän läpi. Tämä tarkoittaa sitä, että ohjaajat alkavat ottaa enemmän asiakkaita huomioon kommunikoidessaan heidän kanssaan. Tämä lisää asiakkailta sitä tunnetta, että heitä kuunnellaan ja heitä ymmärretään. Usein haastavasti käyttäytyviä asiakkaita auttaisi, jos heillä olisi tieto siitä minkä vuoksi kyseistä työtä tehdään ja mitä sitten tapahtuu kun työ tulee valmiiksi. Struktuurit auttavat asiakkaita selvittämään mitä ohjaaja heiltä vaatii. Kun asiakkaat tietävät mitä heiltä vaaditaan, he voivat oppia tekemään työnsä hyvin sekä itsenäisemmin ja siten saada työstään onnistumisen kokemuksia ja positiivista palautetta.

4.1 Puhetta tukevat ja korvaavat kommunikointikeinot

Kommunikointi on vastavuoroista toimintaa, joka sisältää sekä tiedostettuja että tiedostamattomia viestejä. Välillä nämä viestit voivat olla ristiriidassa keskenään. Ihminen kommunikoi yleisimmin puheella. Puhetta tukevilla ja korvaavilla menetelmillä yritetään löytää mahdollisuus viestien välittämiseen. Puhetta tukevasta ja korvaavasta menetelmästä käytetään usein englantilaisesta termistä tulevaa lyhennettä AAC (Augmentative and alternative communication). (Huuhtanen 2001, 12.)

Puhetta korvaavia menetelmiä käytetään silloin, jos ihminen ei puhu. Puheen ollessa epäselvää tai puutteellista, voidaan puhetta tukea erilaisin keinoin. Elekieli, viittomat, kuvien ja esineiden käyttäminen voivat helpottaa puheen ymmärtämistä ja viestin perille menoa. Vaikka AAC-menetelmiä käytetään, se ei estä luonnollisia kommunikointikeinoja. Esimerkiksi puhuva ihminen voi käyttää puheensa tukena viittomia, vaikka puhuukin. Usein AAC-menetelmiä on hyvä käyttää, jos ei ole varma, saako viestin vastaanottaja pelkästä puheesta viestiä selville. Onnistuneeseen kommunikointiin tarvitaan sellainen sisältö ja muoto, jonka vastaanottaja osaa ja haluaa tulkitä. (Huuhtanen 2001, 14–17.)

AAC-menetelmät ovat useasti puhetta hitaampia ja vaativat sen vuoksi enemmän kärsivällisyyttä ja keskittymistä sekä viestin lähettäjältä että vastaanottajalta. AAC-menetelmän valinta tapahtuu aina käyttäjän, lähiympäristön ja asiantuntijoiden välisenä yhteistyönä. Kommunikointivaikeuksista kärsivän asiakkaan on vaikea ymmärtää kaikkea mitä hänelle sanotaan. Puheen ymmärtäminen voi vaatia erittäin paljon keskittymistä ja asiakas voi tuntea olonsa stressaantuneeksi, kun joutuu kommunikoidessaan jatkuvasti toimimaan oman osaamisen ja ymmärryksen ylärajoilla. Puhetta tukevat visuaaliset menetelmät helpottavat asiakkaan puheen ymmärtämistä ja siten tekee hänen arjestaan mielekkäämmän. (Huuhtanen 2001, 20–21.)

4.2 Struktuurin merkitys ohjauksessa

Struktuuria ja strukturointia sanoina voidaan käyttää monella eri tavalla, niille ei ole yleisesti hyväksyttyä määritelmää. Gummeruksen suuren sivistyssanakirjan mukaan strukturi tarkoittaa rakennetta (Nurmi, Rekiaro, Rekiaro & Sorjanen 2004, 433).

Strukturi tuo arkeen selkeyttä, järjestystä ja ennustettavuutta, jotka luovat turvallisuuden tunnetta. Jokainen ihminen strukturoi eli suunnittelee arkeaan mielessään. Ilman strukturia elämä olisi yhtä kaaosta. Autismikirjon henkilöillä sekä kehitysvammaisilla tätä strukturoinnin taitoa ei välttämättä ole, joten he tarvitsevat siihen apuvälineen.

Arjen asioita strukturoidaan eli selvennetään. Kuvastrukturin kuvat johdattelevat arjessa eteenpäin ja samana toistuvat asiat luovat turvallisuutta, mikä näkyy hyvänä olotilana ja hyvänä käytöksenä. Strukturin avulla pystyy ennakoimaan tulevia tapahtumia, kun tietää mitä tullaan tekemään. Näin myös vähenee uusiin tilanteisiin kohdistuva stressi. Strukturit myös lisäävät asiakkaiden itsenäistymistä ja omatoimisuutta, koska he voivat ennustaa tulevat vaadittavat asiat. Asiakkaat voivat myös oppia oma-aloitteisiksi. Esimerkiksi jos jokin kuva tarkoittaa aina samaa työtä, niin kun työ on tehty, voi asiakas siirtyä oma-aloitteisesti seuraavaan tehtävään ilman, että ohjaajan tarvitsee olla häntä ohjaamassa. (Vuori-Metsämäki & Ylikoski 2010.)

Strukturin avulla selkiytetään henkilölle aikaa, paikkaa, toimintaa: mitä, missä, milloin, kuinka kauan, kenen kanssa, mitä seuraavaksi. Kehittämishank-

keessani keskityn eniten ajan ja toiminnan strukturoimiseen. Ajan hahmottamisen apuvälineitä ovat muun muassa: Kalenterit, viikko- ja päiväohjelmat, toiminta- ja tuokiojärjestykset ynnä muut. Ryhmästrukturi selventää asiakkaille mitä heiltä tullaan vaatimaan ja missä järjestyksessä. Tämä voi helpottaa ohjaajan työtä, koska haastavaa käytöstä ei välttämättä enää esiinny asiakkaiden tietäessä mitä seuraavaksi on luvassa. (Vuorimetsämäki & Ylikoski 2010)

Kehitysvammaisen ja autistisen henkilön on usein vaikea suunnitella tulevaisuutta ja työskennellä järjestelmällisesti. Tällöin työn strukturoimisesta on hyötyä. Struktuurista näkee koska työ alkaa, miten se tehdään ja mihin se loppuu. Tehtävien toistues- sa samanlaisina ja strukturoituina, on mahdollista, että tapahtuu oppimista ja onnis- tumisen kokemuksia syntyy. (Keränen & Lahtinen 2008, 15.)

5 KEHITTÄMISHANKE

5.1 Kehittämishankkeen idea

Kehittämistehtäväni aiheena on kuvien käytön vakiinnuttaminen ja lisääminen Antinkartanon Toimintakeskuksen ryhmien arjessa. Ajatuksena on tehdä yhteisiä pelisääntöjä kuvien käyttöön, muun muassa siten, että jokaisessa ryhmässä on sama kuva tarkoittamassa aloitusta, ruokailua, kahvia ja lopetusta. Kuva, mitä käytetään työnte- osta, riippuu ryhmästä, koska työt ovat erilaisia. Ei voida ajatella, että ulkotöissä ja kankaanpainamisessa olisi käytössä sama kuva. Ryhmästruktuurien on tarkoitus olla mahdollisimman selkeät. Kuvat menevät suurin piirtein järjestyksessä: Aloituskuva – työkuva – ruokailu – työkuva – kahvikuva – työkuva – kotikuva. Niiden lisäksi oh- jaaja saa päättää, tuntien oman ryhmänsä, laitetaanko kuvien eteen kellonajat vai ei. Teen siis eräänlaisen lukujärjestyksen jokaiseen ryhmään. Ryhmästä riippuen seinäl- le tulee joko yhden päivän tai viikon kuvajärjestys.

Ohessa kuva erään ryhmän viikko-ohjelmasta:

Ryhmän yhteisten kuvien lisäksi jollekin asiakkaille tehdään henkilökohtaisia kuvastruktoureja. Tavoitteena on, että asiakkaiden henkilökohtaisissa struktoureissa käytettäisiin mahdollisuuksien mukaan samoja kuvia kuin ryhmän kuvastruktuurissa. Henkilökohtaiset kuvastruktuurit voivat olla tarkempia kuin koko ryhmään kohdistuvat kuvat. Niissä voidaan myös paremmin yksilöidä eri tehtävät. Esimerkiksi jollekin asiakkaalle ei riitä ainoastaan yksi työn kuva, vaan pitää eritellä tarkemmin, mitä kaikkea on tarkoitus tehdä. Esimerkiksi kankaanpainamisessa pitää hakea ensin tarvittavat välineet, painaa kuvio, viedä kangas kuivumaan ja siistiä jäljet.

Ryhmien kuvastruktuurit on tarkoitus tehdä mahdollisimman helppokäyttöisiksi, jotta sijaisenkkin olisi helppo käyttää niitä. Helppokäyttöisyys auttaa myös vakituista henkilökuntaa sitoutumaan kuvien käyttöön paremmin. Lisäksi ajatuksena on tehdä pieni opastus, noin yksi A4 kokoinen paperi, mikä neuvoo henkilökuntaa kuvien käytössä (Liite 1). Lisäksi kuvien teossa olen neuvonut henkilökuntaa ja pyytämään tarvittaessa apua kuvien tekoon.

Syynä kehittämistehtävääni voidaan pitää autismiryhmän vähentynyttä toimintaa resurssipulan vuoksi. Entisen autismiryhmän asiakkaat eivät välttämättä voi enää jatkaa työskentelyään autismiryhmässä, vaan joutuvat siirtyvät muihin ryhmiin. Kuvien käyttö selkiyttää autismin kirjon asiakkaan arkea, koska uusissa ryhmissä on jo valmiina strukturi, mitä noudattaa. Kuvien samankaltaisuus osaltaan helpottaa ja luo varmasti turvallisuuden tunnetta ja siten vähentää uudessa ryhmässä koettavaa stressiä. Lisäksi henkilökunnan perehtyminen kuvien käyttöön auttaa kommunikoinnissa asiakkaiden kanssa, joilla on kommunikaatiossa vaikeuksia.

Henkilökohtaisten struktuurien luomisen kynnyks madaltuu, kun on jo oppinut käyttämään kuvia päivittäin. En usko, että kuvien käytön lisääntyminen lisää kenenkään ohjaajan työtä, koska on ohjaajasta kiinni, kuinka paljon kuvia haluaa käyttää kommunikaationsa tukena. Kuvien käytön muuttuessa automaattiseksi, niistä tulee osa sitä tapaa millä ohjaaja tekee töitä. Kuvat ja toiminnan strukturointi vähentävät asiakkaiden haastavaa käyttäytymistä ja saavat asiakkaat toimimaan itsenäisemmin. Kuvien käyttäminen antaa ohjaajalle enemmän aikaa ohjata ryhmää kokonaisuutena, kun ei tarvitse käyttää niin paljon aikaa viestin perille saamiseen.

Jokainen ohjaaja tietää ryhmänsä tarpeet parhaiten ja päättää ryhmänsä kanssa, kuinka paljon kuvia käytetään. Ohjaaja päättää myös ryhmänsä kanssa, millä kuvalla työskentelyaikoja ja mahdollisia taukoja kuvataan, tai kuvataanko taukoja lainkaan. Pääasia on, että osa ryhmästruktuurista muodostuu samanlaisiksi jokaisessa ryhmässä. Mahdollisten yksilöllisten struktuurien tekeminen on ohjaajan ja asiakkaan hoitajien vastuulla. Voin olla apuna tehdessä henkilökohtaisia kuvastruktuureja, mutta niiden tekeminen ei kuulu kehittämistehtävääni. Kehittämistehtävän tavoitteena on siis kuvien tuominen Antinkartanon toimintakeskuksen arkeen helpottaen näin sekä autismin kirjon asiakkaiden siirtymistä toisiin ryhmiin kuten myös niitä joilla on vuorovaikutuksen vaikeuksia ymmärtämään paremmin mitä heiltä vaaditaan.

5.2 Kehittämishankkeen suunnittelu

Kehittämistehtäväni suunnittelu alkoi 2009 vuoden syksyllä. Silloin päädyin kyseiseen aiheeseen ja otin asian esille työyhteisössäni. Työyhteisö otti ajatukseni vastaan

innokkaasti. Moni oli käyttänyt kuvia joskus aiemmin työssään ja monella olikin ollut mielessä kuvien käyttöön ottaminen työssä, mutta siihen ei ole löytynyt tarvittavaa aikaa. Osaltaan kehittämistehtävä siis tarjosi mahdollisuuden pysähtyä kehittämään ohjauksen osa-aluetta, jonka tärkeys oli havaittu jo aiemmin.

Vuoden 2010 alussa kuvien etsiminen alkoi toden teolla. Päätin olla kuva-asioissa yhteydessä Antinkartanon koulutuskeskukseen, missä tiesin kuvien olleen käytössä jo kauemman aikaa. Lisäksi Toimintakeskuksessa ja Koulutuskeskuksessa on paljon samoja asiakkaita, jotka varmasti hyötyisivät siitä, että osa kuvista olisi yhtenäisiä ja tarkoittaisivat samaa molemmissa paikoissa. Käydessäni keskustelemassa Koulutuskeskuksessa asiasta, päädyin ottamaan työtoimintaan saman aloituskuvan ja saman kotikuvan.

Iso osa kuvia käyttävistä asiakkaista tulivat Antinkartanon Palvelukodeista ja kuntoutusyksikkö Katajasta ennen kehittämishankkeen tekemistä, mutta en ottanut niiden käyttämiä kuvia huomioon ryhmäkohtaisia järjestyksiä tehdessäni. Toimintakeskuksesta käytössä olevat kuvat eivät ole samoja palvelukodeissa ja Katajassa, koska kuva työtoiminnasta riippuu asiakkaasta. Osa hyötyy paremmin ohjaajan valokuvasta, osa oven valokuvasta ja osa jostain muusta symbolista. Asiakkaan tarvitessa tarkempaa ohjelmaa, tehdään hänelle henkilökohtainen kuvastrukturi. Henkilökohtaisen struktuurin teossa olen neuvonut ohjaajia olemaan yhteydessä asiakkaan asuinpaikkaan, jotta asiakkaan kuvat voisivat olla mahdollisimman samoja niin kotiooloissa kuin työtoiminnassakin.

Musiikin ja liikunnanohjaajalle en ole tekemässä kuvastruktoureja tämän kehittämistehtävän puitteissa, mutta halutessaan he voivat ottaa omiin tuokioihinsa sopivat kuvat jo muissa ryhmissä käytössä olevista kuvista. Yritän myös auttaa heitä tarpeen mukaan.

5.3 Kehittämishankkeen toteutus

Kehittämishanke on tehty yhdessä koko työyhteisön kanssa. Olen pyrkinyt ottamaan jokaisen ohjaajan mielipiteen huomioon kehitellessäni kuvastruktoureja. Suurimmak-

si osaksi kehittämishankkeeseen liittyvät keskustelut on käyty toimintakeskuksen ohjaajien palaverissa joko maanantai- tai torstai-aamuisin. Silloin kaikki ohjaajat koontuvat saman pöydän ääreen keskustelemaan työ- ja koulutusasioista.

Kuvien valintavaiheessa aloituskuvan päätin itse keskustellessani koulutuskeskuksen ohjaajien kanssa. Heillä kuvat ovat käytössä jokaisessa ryhmässä, joten oli loogista, että sama kuva tulisi myös meille, koska useat asiakkaat käyvät molemmissa paikoissa toiminnoissa. Kahvikuvaa varten otin useamman vaihtoehdon ja teimme eräässä aamupalaverissa äänestyksen työntekijöiden kesken, jossa päätettiin, mikä olisi sopivin kuva. Suurin osa oli valitun kahvikuvan kannalla. Ruokailukuva oli minun päätös, mutta hain sille hyväksynnän muilta ohjaajilta ennen kuin aloin tulostamaan niitä lisää. Kotiin lähdön merkki on otettu myös koulutuskeskukselta, mutta sitä käyttävät myös monet kuvakommunikointia käyttävät asiakkaamme. Työtoiminnan kuvat on valittu yleensä yhdessä ryhmän ohjaajan kanssa. Useimmissa tapauksissa on otettu huomioon myös ryhmän asiakkaat, kysytty heidän mielipidettään kuvasta. Tämä asia on ollut yleensä ryhmän ohjaajan vastuulla, enkä ole siihen sen kummemmin puuttanut. Ainoastaan olen auttanut tarpeen mukaan etsimään sopivia kuvia symbolikirjoitusohjelmasta.

Huhtikuun 2010 alussa jokaisessa ryhmässä olivat kuvat valmiina. Ainoastaan ulkotyöryhmän työkuva oli vielä haussa, koska sopivaa ei tuntunut löytyvän. Ulkotyöryhmän työ on vaihtelevaa, eikä mitään samana toistuvaa kaavaa ole. Muissa ryhmissä kuvat oli tehty valmiiksi huhtikuun alussa, ne laminoitiin ja leikattiin oikean kokoisiksi. Kuvien kooksi tuli 9 cm x 9 cm. Kuvien kiinnitysmenetelmät vaihtelevat ja osalla on pohdinnassa myös puutyöryhmän tekemä puinen tausta kuville. Kerrallaan voi näkyä joko yhden päivän kuvat tai koko viikon kuvat. Tämä on ohjaajan ja ryhmäläisten päätettävissä. Kaikissa ryhmissä viikonpäivät kuitenkin erotetaan toisistaan värein. Viikonpäivät oli kirjoitettu tikkukirjaimilla värilliselle paperille siten, että maanantai on vihreä, tiistai sininen, keskiviikko valkoinen, torstai ruskea ja perjantai keltainen. Värit on otettu käyttöön, jotta jokainen asiakkaamme pystyy osallistumaan päivän valintaan, vaikka ei osaisikaan lukea. Joissakin ryhmissä ryhmästruktuuriin on liitetty myös mm. nimipäivien viettäjät kirjoitettuna. Ohjaajat ovat ottaneet hyvin huomioon ryhmän jäsenet valitessaan työnkuvia struktuuriin. Monet ovat ottaneet asiakkaat huomioon myös siinä, kun on suunniteltu, mihin kuvat olisi hyvä laittaa.

Työyhteisö on ottanut kehittämishankkeeni hyvin vastaan, eikä muutosvastarintaa ole esiintynyt. Kuvien teossa olen usein itse tulostanut kuvat, mutta kuvien leikkaaminen erilleen sekä laminointi on tapahtunut työtoiminnan asiakkaiden voimin ohjaajan ohjauksessa toimintaa. Monissa ryhmissä on myös kysytty asiakkaiden mielipidettä työkuvien valinnassa. Esimerkiksi kokkiryhmä valitsi neljästä eri kuvasta sen kuvan, mikä kuvaa heidän mielestään kokkiryhmän toimintaa parhaiten, lisäksi käyttöönoton jälkeen ryhmä huomasi, että siitä puuttui vielä jälkien siivouskuva.

Asiakkaat ovat ottaneet hyvin kuvat vastaan ja heiltä on tullut parannusehdotuksia joihinkin ryhmästruktuureihin. Asiakkaat ovat huomauttaneet, jos heidän mielestään jostain toiminnasta puuttuu kuva, tai jos jossain on liikaa kuvia. Kellonaikoja ei tällä hetkellä ole käytössä kuin vain yhdessä ryhmässä, mutta on hyvin mahdollista että nekin lisääntyvät kun kuvat tulevat tutuiksi. Kanttiinissa työskentely kuvasta tehtiin kysely asiakkaille, joille näytettiin 2 erilaista kuvaa kanttiinista ja kysyttiin kumpi kuvaa kanttiinia paremmin. Äänienemmistön saanut kuva valittiin.

6 POHDINTA

Osa ohjaajista on alkanut struktuurin tulemisen jälkeen tekemään asiakkailleen myös henkilökohtaisia kuvastruktuureja. Näin ei ole tapahtunut kaikissa ryhmissä, mutta on hyvä huomata, että kehittämishankkeeni on auttamassa viemään hyvää asiaa eteenpäin etenkin heikoimpien asiakkaiden puolesta. Ohjaajat ovat myös alkaneet käyttää symbolikirjoitusohjelmaa huomattavasti enemmän ja tekemään tarvitsemiaan kuvia itse. Vaikka olin kuvien käytön lisäämisen alulle panija, ovat muut ohjaajat hyvin jatkaneet kuvien käytön lisäämistä myös muualle kuin ryhmästruktuuriin. Kehittämishankkeeni on innoittanut työyhteisöä etsimään uusia keinoja kommunikointiin, siten osa asiakkaista saa entistä parempaa ohjausta ja pääsee parempiin työtuloksiin itsenäisemmin kuin aiemmin.

Haasteellista on mielestäni ollut se, että pystyn keskittymään kehittämishankkeen tekemiseen. Välillä on ollut vaikeaa vain istua ja keskittyä kehittämishankkeen tekemiseen, kun olisi niin paljon muutakin tekemistä. Eritoten teorian kirjoittaminen on ollut vaikeaa. Kunnollista teoriaa pohjaa kuvastruktuureihin oli melko vaikea löytää. Lisäksi pohdin mikä olisi hyvä lähde, kun kuvien käyttäjinä toimintakeskuksessa ovat enemmänkin kehitysvammaiset kuin autismin kirjon henkilöt.

Käytännön työ, kuvien tuottaminen ryhmiin on tavallaan ollut helppoa, koska käden- taitojen ryhmistä löytyi osaavia asiakkaita, jotka leikkasivat ja laminoivat kuvat. Minun ei tarvinnut kuin vain tulostaa kuvat. Kuvien etsimiseen meni jonkin verran aikaa, mutta niistäkin osan ovat muut ohjaajat etsineet.

Ainoana hidasteena ovat olleet vakituisen henkilökunnan lomat, jotka ovat hidastaneet hieman kuvastruktuurien käyttöön ottamista. Toinen itsestä riippumaton haaste oli väritulostuskoneen siirtyminen alempaan kerrokseen. Se oli haaste, koska kesti reilu viikko, ennen kuin se saatiin takaisin toimintaan. Koneen siirtyminen vaikeutti myös kuvien tulostamista, koska kuvat täytyi tulostaa silloin, kun pystyi poistumaan kerrosta alemmas ilman, että asiakkaat jäivät ilman ohjaajaa. Työyhteisö kuitenkin auttoi minua siten, että eräänä päivänä sain koko aamupäivän ajan etsiä ja tulostaa kuvia. Sinä aamuna toimin kiertävänä ohjaajana, eikä kukaan ohjaaja ollut pois, joten pystyin hyvin keskittymään kuvien tekemiseen.

Kuvat elävät omaa elämäänsä. Saatuaani muutamaan ryhmään valmiiksi kuvallisen ryhmästruktuurin, kuvien käyttö alkoi jo lisääntyä huomattavasti. Nyt löytyy jo joiltakin asiakkailta henkilökohtaisia kuvia, mitkä ovat tulleet ilman omaa panostani. Henkilökunta on jo nyt huomannut että kuvista on ollut erälle asiakkaille paljon hyötyä ja päättäneet toteuttaa ajatuksen henkilökohtaisesta kuvastruktuurista aivan itse. Olen ollut todella tyytyväinen työyhteisööni, koska kuvien käytön vastaanotto on ollut paljon parempi kuin osasin aluksi edes kuvitella.

Uskon, että jokainen ohjaaja tulee jatkossa käyttämään kuvallista ryhmästruktuuria. Tällä hetkellä vaikuttaa siltä, että kehittämishanke on aikaansaanut eräänlaisen lumivyöry efektin, kaikki alkoi pienestä, kuvien tulemisesta ryhmään ryhmänstruktuurin muodossa. Nyt muutama ohjaaja on alkanut selkiyttämään myös työskentelytilaa. He

yrittävät ottaa työskentelytiloista kaiken turhan pois, jotta asiakas itse pystyisi mahdollisimman itsenäisesti aloittamaan ja tekemään oman työnsä. Näyttää siltä, että kuvien käyttö lisääntyy ja Toimintakeskuksen ryhmien toiminta selkiytyy sekä ohjaajille että asiakkaille.

Asiakkaat ovat ottaneet vastaan kuvastruktuurit erittäin hyvin. Minkäänlaisia sanomisia siitä, että minkä takia tuollaisia tulee ryhmään, tai etteivät he tarvitse kuvia, ei ole tullut. Jotkut ohjaajat ovat sanoneet, että saavat nykyisin asiakkaat paremmin tekemään työnsä, kun on olemassa kuva, mitä voi näyttää samalla kun antaa ohjeita. Asiakkaiden käytös on muuttunut itsenäisemmäksi etenkin niillä, joilla jo ennestään tiedettiin vuorovaikutuksen ja kommunikaation ongelmia olevan.

Parhaiten ryhmästruktuureista ovat varmasti hyötynneet ne, joilla on kommunikaation ja vuorovaikutuksen vaikeuksia. Toimintakeskuksen asiakkaiden heterogeenisyyden vuoksi en voi väittää, että jokainen asiakas olisi hyötynyt kuvastruktuurista paljon, mutta sen voi sanoa varmasti, että ketään ne eivät ole haitanneet. Eritasoiset kehitysvammaiset hyötyvät kuvista eri tavalla. Jotkut asiakkaat ovat parantaneet suorituksiinsa huomattavasti kuvien tuomisen jälkeen, mikä kertoo kuvien tulemisen tärkeydestä.

Kuvat ja kuvien käyttö ovat aina välillä puheenaiheena ohjaajien palavereissa. Niiden lisäksi monet ohjaajat ovat opetelleet käyttämään sk2000 ohjelmaa itse ja löytävät tarvittavia kuvia ilman apua. Kuvien lisäksi myös tukiviittomista keskustellaan ja niitä muistellaan. Tämä kuitenkin harvoin tapahtuu virallisessa ohjaajien palaverissa, enemmänkin tauoilla sekä tarpeen tullen. Uskon, että kuvien käyttö voi lisääntyä vielä tulevaisuudessa, koska melkein jokaisessa ryhmässä on ollut joku, joka on hyötynyt kuvista huomattavasti.

Työyhteisössä ajattelin kehittämishankkeen valmistuttua pitää pienen esityksen koko prosessista. Tämä tulee tapahtumaan jonakin aamuna ohjaajien palaverissa. Lisäksi tarkoituksena on tulostaa ainakin yksi raportti Antinkartanon kirjastoon ja kenties yksi raportti myös Toimintakeskukseen.

Kehittämishanke antoi minulle lisää itseluottamusta. Tämän jälkeen tiedän, että pystyn tekemään jonkinlaisen muutoksen parempaan asiakkaidemme vuoksi. Oli myös todella hienoa huomata, kuinka hyvin työyhteisö otti hankkeeni vastaan. Missään vaiheessa ei tullut minkäänlaista negatiivista asennetta vastaan. Kehittämishankkeessa olen toiminut kuvien tulostajana ja eräänlaisena organisoijana. Kovin paljota kuvien tekeminen ei ole vienyt työaikaani, oikeastaan suurin työ on ollut kirjallisen raportin ja teorian saaminen kasaan.

Yhden vinkin voisin kertoa seuraaville kuvastruktuurien tekijöille: Olkaa tarkkoja siinä, minkä kokoiset kuvat teette. Kuvissa olevat tekstit olisi myös hyvä kirjoittaa samalla fontilla, jotta ulkoasu kuvastruktuurissa olisi siistimpi. Kannattaa myös pohdita, tuleeko teksti kuvan ylä- vai alapuolelle. Monet sanovat, että teksti kuvan yläpuolella on parempi, koska jos asiakas näyttää kuvaa, voi alapuolella oleva teksti peittyä ja siten viestin perille meno huonontua.

Lopuksi minun täytyy kiittää työyhteisöäni siltä saamastani tuesta, ilman heitä kehittämishankkeen tekeminen ei varmasti olisi ollut yhtä miellyttävää.

LÄHTEET

*Huuhtanen K, 2001.; Puhetta tukevat ja korvaavat menetelmät suomessa vuositu-
hannen vaihteessa., Helsinki: Kehitysvammaliitto, oppimateriaalikeskus*

*Kerola K, Kujanpää S., Timonen T. 2009: Autismin kirjo ja kuntoutus. Juva PS-
kustannus*

*Keränen S, Lahtinen M. 2008: Kuvilla struktuuria Keski-suomen vammaispalvelusää-
tiön tiloihin ja asiakastilanteisiin. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö
[Viitattu 16.4.2010]*

https://oa.doria.fi/bitstream/handle/10024/43245/jamk_1229596634_6.pdf?sequence=1

*Launonen K. 1996 kehitysvammaisuuteen liittyviä kielen ja kommunikoinnin piirteitä
teoksessa Launonen K & Korpijaako-Huuhka A-M (toim.) Kommunikoinnin häiriöt -
Sytä, ilmenemismuotoja ja kuntoutuksen perusteita. Tampere: Tammer-Paino Oy*

*Nurmi T., Rekiaro I., Rekiaro P., Sorjanen T. 2004 Gummeruksen suuri sivistys-
sanakirja. Jyväskylä Gummerus kirjapaino Oy*

*Vuori-Metsämäki, B & Ylikoski, P. Toiminnan ohjaus ja tarkkaavaisuuden tukemi-
nen. viitattu [16.4.2010]*

http://www.satshp.fi/sataehp/aune/apua_arkeen/toiminnan_ohjaus.php

OPASTUS KUVASTRUKTUURIN KÄYTTÖÖN

Kuvastruktuurit on käytössä Antinkartanon Toimintakeskuksen kaikissa ryhmissä lukuun ottamatta liikunnan- ja musiikinohjaajan ryhmiä. Jokaisessa ryhmästruktuurissa on osittain samoja kuvia. Päivän aloittaa aina ryhmä-kuva, sen jälkeen tulee toiminnan kuva(t), joka riippuu siitä mitä toimintaa on tiedossa. Aamupäivän toiminnon jälkeen mennään syömään, joko ruokasaliin tai palvelukotiin. Jotkut asiakkaat lähtevät tässä vaiheessa kotiin, mutta he menevät sinne syömään, joten ruokailu kuva on sopiva myös heille.

Ruokailun jälkeen voi ohjaaja halutessaan laittaa lepo kuvan, koska ruokailun jälkeen jää yleensä aikaa levätä. Ruokatauon jälkeen laitetaan iltapäivän toiminnon kuva(t). Sekin riippuu siitä mitä tehdään. Iltapäivän toiminto kuvien väliin laitetaan kahvikuva. Päivän päätteeksi laitetaan kotikuva ilmoittamaan että työpäivä päättyy. Tarkempia erittelyjä kotiinlähdestä ei ryhmästruktuuriin laiteta, koska sen täytyy olla selkeä. Tarvittaessa löydät käytössä olevat kuvat tietokoneen Y asemalta. Y:\Työtoiminta\AK Toimintakeskus\Kuvat kommunikatioon. Kansioon kannattaa mennä sk 2000- ohjelman kautta (Löytyy yleensä työpöydältä, punainen autonkuva) Ohjelman auetessa valitse ruudukot ja sieltä omat ruudukot, sieltä etsi kyseinen kansio.

Uusia kuvia voit etsiä mm. sk2000 ohjelmasta, ottamalla valokuvan kyseisestä toiminnosta tai käyttämällä hyödyksi lehtien kuvia.

Kuvien järjestys ryhmästruktuurissa:

Aloituskuva (ryhmä)

Työnkuva(t) ja mahdollinen kahvikuva

Ruokailukuva

Mahdollisesti **rentoutuskuva**, riippuu ryhmästä

Työnkuva

Kahvin kuva

Työnkuva

Kotikuva

Paksunnetut kuvat ovat jokaisessa ryhmästrukturissa samat ja siten auttavat asiakasta selventämään päivän kulkua paremmin myös uudessa ryhmässä. Ne myös luovat turvallisuuden tunnetta. Aloitukset, ruokailu, iltapäiväkahvit ja kotiinlähtö ovat aina suurin piirtein samaan aikaan ryhmästä riippumatta.